

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพของสิ่งแวดล้อมและปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียนและเปรียบเทียบปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียนประถมศึกษาตามตัวแปรขนาดของโรงเรียน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้บริหารและครูอนามัยโรงเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 862 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับผู้บริหารและครูอนามัยโรงเรียน ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียนและข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียน แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและหาความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามโดยวิธีของครอนบาคได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .83 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และส่งทางไปรษณีย์บางส่วน ได้รับแบบสอบถามคืนมา 720 คน คิดเป็นร้อยละ 83.52 จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวเพื่อทดสอบความมีนัยสำคัญ ถ้าการทดสอบพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมีนัยสำคัญทางสถิติก็ทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับผู้บริหารและครูอนามัยโรงเรียน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารโรงเรียน ร้อยละ 49.9 ครูอนามัยโรงเรียน ร้อยละ 50.1 เป็นชายร้อยละ 27.5 หญิง ร้อยละ 72.5 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 69.7 ปริญญาโทร้อยละ 28.9 มีประสบการณ์ในการบริหารหรือครูอนามัยโรงเรียน ต่ำกว่า 5 ปี ร้อยละ 43.6 เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับความปลอดภัยในโรงเรียน ร้อยละ 62.2 และโรงเรียนส่วนใหญ่มีนโยบายเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ร้อยละ 98.1

2. สภาพของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

2.1 สภาพของสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีลักษณะที่ตั้งของโรงเรียนเป็นที่ราบ น้ำไม่ท่วม ลักษณะพื้นที่ในบริเวณโรงเรียนจะเรียบสม่ำเสมอ มีรั้วครบ 4 ด้าน อยู่ในสภาพดี สภาพรั้วเป็นอิฐหรือซีเมนต์เสริมเหล็ก ประตูรั้วเป็นเหล็ก อาคารเรียนและอาคารประกอบส่วนใหญ่เป็นอาคารตึก สูงมากกว่า 3 ชั้น มีความมั่นคงแข็งแรง ไม่มีส่วนใดชำรุดภายใน อาคารเรียนมีการจัดระบบจราจรของทางเดิน

ห้องสมุด ห้องประชุม ห้องพยาบาล และโรงอาหาร พบว่ามีแสงสว่างเพียงพอ การระบายอากาศดี ส่วนห้องส้วมส่วนใหญ่อยู่ในสภาพดี สะอาด

2.2 สภาพสิ่งแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย

ผลการวิจัยพบว่า อาคารเรียนส่วนใหญ่ไม่มีทางออกฉุกเฉินหรือบันไดหนีไฟ พื้นห้องเรียนเป็นพื้นหินขัด

สถานที่ใช้ฝึกพลศึกษา และสนามของโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นพื้นซีเมนต์ ลักษณะของอุบัติเหตุที่มักเกิดขึ้นในโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นการชนกัน ลื่นหกล้ม และอุบัติเหตุจากการเล่นกีฬา ส่วนสถานที่ที่พบว่าเกิดอุบัติเหตุบ่อย คือ สนาม สนามเด็กเล่น และอาคารเรียน

3. ปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

ปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียน โดยรวมเป็นปัญหาในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาด้านบุคลากรมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการจัดการ ด้านงบประมาณ และด้านอาคารสถานที่ ตามลำดับ ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาด้านงบประมาณมากที่สุด ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่มีปัญหาด้านบุคลากรมากที่สุด

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

3.1 ปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียนด้านการจัดการ พบว่าโดยส่วนรวมเป็นปัญหาในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ มาตรการป้องกันอุบัติเหตุต่างๆในโรงเรียน รองลงมาเป็นนโยบายเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและการดูแลตรวจสอบบริเวณโรงเรียน

3.2 ปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียนด้านบุคลากร พบว่าโดยส่วนรวมเป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่เป็นปัญหามากที่สุด คือบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดสิ่งแวดล้อมใน

โรงเรียน รองลงมาคือ การดำเนินการจัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยได้รับความร่วมมือจากผู้บังคับบัญชาและครู

3.3 ปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียน ด้านงบประมาณ พบว่า โดยส่วนรวมเป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ งบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด รองลงมาคือ งบประมาณสนับสนุนจากเงินอุดหนุนของรัฐบาล

3.4 ปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียนด้านอาคาร สถานที่ พบว่า โดยส่วนรวมเป็นปัญหาในระดับน้อย แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ ห้องพยาบาลไม่มีครูดูแลตลอดเวลา รองลงมาคือ อาคารเรียนสูงเกิน 2 ชั้น ไม่ได้ทำบันไดขึ้นลงไว้ 2 ทาง และบันไดไม่มีลูกศรหรือเครื่องหมายแสดงการขึ้นลง

4. การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียน

การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียน โดยรวม พบว่า ปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

4.1 ปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียนด้านการจัดการ พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่มีปัญหาด้านการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียน ด้านการจัดการ ด้านบุคลากร และด้านงบประมาณไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 ปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียนด้านอาคารสถานที่ พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ด้านอาคารสถานที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

4.2.1 โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียนด้านอาคารสถานที่เกี่ยวกับบริเวณโรงเรียนเป็นที่ลุ่มน้ำท่วมถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลาง มีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่

4.2.2 โรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียนด้านอาคารสถานที่ เกี่ยวกับบริเวณโรงเรียนพื้นขรุขระหรือ

เป็นหลุมเป็นบ่อ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดกลาง มีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่

4.2.3 โรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลาง มีปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียนด้านอาคารสถานที่ เกี่ยวกับการซ่อมบำรุงอาคารสถานที่ ความมั่นคงแข็งแรงของโต๊ะเรียนและเก้าอี้ แสงสว่างภายในห้องเรียน และห้องสมุดมีแสงสว่างไม่เพียงพอสำหรับอ่านหนังสือ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

4.2.4 โรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียน ด้านอาคารสถานที่เกี่ยวกับอาคารเรียนสูงเกิน 2 ชั้น ไม่ได้ทำบันไดขึ้นลงไว้ 2 ทาง แสงสว่างภายในห้องน้ำและการจัดครูดูแลนักเรียนขณะรับประทานอาหาร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

4.2.5 โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียนด้านอาคารสถานที่ เกี่ยวกับโถส้วม บางส่วนชำรุด ความปลอดภัยของสถานที่ฝึกพลศึกษา ความปลอดภัยของอุปกรณ์กีฬา และสถานที่ตั้งตู้น้ำเย็นเฉอะแฉะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหามากกว่า โรงเรียนขนาดเล็ก

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยอภิปรายผลโดยส่วนรวม รายด้าน และประเด็นสำคัญในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

1. สภาพของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

1.1 สภาพของสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย

จากผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนรวมสถานที่ตั้งของโรงเรียนเป็นที่ราบ น้ำไม่ท่วม ลักษณะพื้นที่ในบริเวณโรงเรียนเรียบสม่ำเสมอ มีรั้ว 4 ด้าน อยู่ในสภาพดี สภาพรั้วเป็นอิฐ หรือซีเมนต์เสริมเหล็ก ประตูรั้วเป็นเหล็ก แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีความปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับ เอมอัชมา วัฒนบุรานนท์ (2539 : 88 - 96) ที่กล่าวไว้ว่า พื้นที่ตั้งของโรงเรียนควรเป็นพื้นที่ดอน

ราบเรียบไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ บริเวณโรงเรียนควรมีรั้วรอบขอบชิดที่ปลอดภัย หากสร้างรั้วถาวรไม่ได้ควรทำขอบเขตที่แน่นอน เช่น ปลูกต้นไม้เป็นรั้วชั่วคราว

นอกจากนี้ยังพบว่า ห้องสมุด ห้องประชุม ห้องพยาบาล และโรงอาหาร ส่วนใหญ่มีแสงสว่างเพียงพอ การระบายอากาศดี ส่วนห้องส้วมอยู่ในสภาพดีและสะอาด การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ปลอดภัย จะทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงในการป้องกันอุบัติเหตุและส่งเสริมความปลอดภัย โดยโรงเรียนต้องคำนึงถึงความสะดวกความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความปลอดภัยของอาคารเรียน ห้องสมุด ห้องประชุม ห้องพยาบาล ห้องน้ำห้องส้วม (เอมอัชฌา วัฒนบุรานนท์ 2544 : 3) การจัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ ความสะดวกเป็นระเบียบเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับโรงเรียนทุกแห่ง เพราะโรงเรียนเป็นสถานที่ที่เป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้เห็นและได้ฝึกปฏิบัติ เพื่อจดจำนำไปปฏิบัติที่บ้าน เป็นตัวอย่างแก่ครอบครัวและชุมชน อีกทั้งมีผลให้ปลอดภัยจากโรคและอุบัติเหตุอีกด้วย (กรมอนามัยสิ่งแวดล้อม กระทรวงสาธารณสุข, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์)

1.2 สภาพของสิ่งแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย

จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีอาคารเรียนและอาคารประกอบ สูงมากกว่า 3 ชั้น ไม่มีทางออกฉุกเฉิน หรือบันไดหนีไฟ อาจสืบเนื่องจากแปลนอาคารเรียนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จะมีโครงสร้างเป็นแบบเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กองส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ กรมพลศึกษา (2525 : 51 - 52) และกองส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ กรมพลศึกษา (2528 : 3 - 42) พบว่า โรงเรียนมีทางหนีไฟ เพียงร้อยละ 15.7 และโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีบันไดหนีไฟ ถึงร้อยละ 83.64 ส่วน อรชภา ภัทริยะนันท์ (2532 : บทคัดย่อ) พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่มีทางออกฉุกเฉิน หรือบันไดหนีไฟ ซึ่งตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง ควบคุมการก่อสร้างอาคาร พ.ศ.2522 (กฎหมายอนามัยสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร 2522 : 366) ได้ตราข้อบัญญัติไว้ดังนี้ หมวด 4 ข้อ 24 โรงมหรสพ หอประชุม หรืออาคารที่ปลูกสร้างเกิน 3 ชั้น ให้ทำด้วยวัสดุถาวรและวัสดุทนไฟ เป็นส่วนใหญ่ โรงมหรสพ หรือหอประชุมที่ปลูกสร้างเกินหนึ่งชั้น หรืออาคารที่ปลูกสร้างเกิน 3 ชั้น นอกจากมีบันไดตามปกติแล้วต้องมีทางลงหนีไฟ โดยเฉพาะอย่างน้อยอีกหนึ่งทาง ตามลักษณะระบบของอาคารที่กำหนดหนีไฟ แต่ปรากฏว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่มีทางออกฉุกเฉินและบันไดหนีไฟ ซึ่งเมื่อเกิดอัคคีภัยกับนักเรียนจะไม่พร้อมในการหนีไฟเกิดความสับสน วุ่นวายทำให้เกิดอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ ส่วนพื้นที่ห้องเรียนส่วนใหญ่เป็นพื้นหินขัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนทิรา โลหะพันธุ์วงศ์ และคณะ (2527 : 56 - 57) ที่พบว่า ส่วนใหญ่อาคารเรียนเป็นอาคารไม้สร้างแบบถาวร ใช้พื้นคอนกรีต พื้นหินขัด การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุต่าง ๆ นั้น ส่วนหนึ่งคือ พื้นห้องเรียนไม่ควรใช้หินขัดเพราะลื่น

อาจเป็นสาเหตุทำให้หกล้มได้ง่าย (นิภา มนูญปิจุ อ่างใน วิจิตร บุญยะโหดระ 2527 : 304 - 306)

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า สถานที่ใช้ฝึกพลศึกษา และสนามของโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นพื้นซีเมนต์ สถานที่พบอุบัติเหตุได้บ่อย คือ สนาม สนามเด็กเล่น และอาคารเรียน ลักษณะของอุบัติเหตุ ส่วนใหญ่คือ ชนกัน ลื่นหกล้ม และอุบัติเหตุจากการเล่นกีฬา ซึ่งอาจเนื่องมาจากนักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นวัยที่ซุกซน ทำให้มีโอกาสเกิดอุบัติเหตุได้ง่ายจากพฤติกรรมที่ไม่ปลอดภัยบริเวณสนามและอาคารเรียน เป็นจุดศูนย์รวมของนักเรียนจำนวนมาก ๆ เป็นโอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุได้ตลอดเวลาหากไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลอย่าง กวดขัน ซึ่งสอดคล้องกับ มนทิรา โลหพันธ์วงศ์ และคณะ(2527 : 51) ที่พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้พื้นคอนกรีตและพื้นหินขัด อุบัติเหตุที่มักเกิดขึ้นบ่อยๆในโรงเรียน คือ การวิ่งชนกัน อุบัติเหตุจากการเล่นกีฬา และลื่นหกล้ม ส่วนของส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ กรมพลศึกษา (2528 : 3 - 4) พบว่า อุบัติเหตุที่พบบ่อยในโรงเรียน คือ การวิ่งชนกัน นอกจากนี้ยังพบว่า พื้นสนามในโรงเรียนเป็นคอนกรีตอย่างเดียวนานมากที่สุด ร้อยละ 38.40 อำเภอ หวังโพธิ์โรจน์กิจ (2528 : 1 - 89) พบว่า สถานที่ที่เกิดอุบัติเหตุมากที่สุด คือ สนาม ชนิดของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นมากที่สุด คือ หกล้ม และตกจากที่สูง จะเห็นได้ว่าอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นนั้น สาเหตุมาจากการจัด สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนยังไม่เหมาะสมและพฤติกรรมของนักเรียนยังไม่ดี มีความประมาทและ เลินเล่อ ซึ่งก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ตลอดเวลา และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันอุบัติเหตุ แห่งชาติ (2536 : 14 - 16) ได้ทำการศึกษาพบว่า สถานที่เกิดอุบัติเหตุที่พบมากที่สุด คือ สนาม โรงเรียน รองลงมาเป็นระเบียบอาคารเรียน และมุมอาคาร ประเภทของการเกิดอุบัติเหตุมากที่สุด คือ พลัดตกหกล้ม สะดุดเตะสิ่งกีดขวางและถูกของมีคม

2. ปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

2.1 ปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียนโดยรวม ส่วนใหญ่ เป็นปัญหาในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีนโยบายเกี่ยวกับการ จัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ส่วนผู้บริหารและครูอนามัยโรงเรียนก็เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับ ความปลอดภัยในโรงเรียน ทำให้ผู้บริหารและครูอนามัยโรงเรียนน่าจะมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ปลอดภัยอยู่บ้าง ซึ่งส่งผลให้ปัญหาการบริหาร สิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียนไม่เป็นปัญหามากนัก

2.2 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าโรงเรียนมีปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อม ที่ปลอดภัยด้านบุคลากรมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่า ผู้บริหารโรงเรียนไม่สามารถจัดหาอัตรา

กำลังด้านบุคลากรให้เพียงพอกับภาระงานที่มีอยู่ได้ ซึ่งครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางนอกจากมีหน้าที่เป็นครูประจำชั้นและทำการสอนแล้วยังมีภาระรับผิดชอบอยู่หลายด้าน เช่น งานการปกครอง งานธุรการ และกิจกรรมอื่นๆ หรืออาจเป็นเพราะโรงเรียนมีปัญหว่าบุคลากรไม่เห็นความสำคัญของงานบริหารสิ่งแวดล้อมจึงไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควรในการดูแลให้เกิดความปลอดภัยขึ้น โดยทำหน้าที่เพียงสอนหนังสือเท่านั้น จึงส่งผลให้การบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับ ทิพา จันทรคามิ (2525 : 198-199) ที่พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินโครงการสุขภาพในโรงเรียน

2.3 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

2.3.1 ด้านการจัดการ พบว่าโรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับมาตรการป้องกันอุบัติเหตุต่างๆในโรงเรียนมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่าโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร อาจจะไม่มีการจัดการในการป้องกันอุบัติเหตุที่ชัดเจนหรือเป็นลายลักษณ์อักษรและไม่มีการชี้แจงให้บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนได้ทราบและถือปฏิบัติ ซึ่งสมยศ ภาวนานันท์ (2537 : 20-21) กล่าวว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีการป้องกันและควบคุมอุบัติเหตุ ดังนั้น ระบบการจัดการที่ดีและระบบการประเมินผลที่เชื่อถือได้ สามารถค้นหาหรือบ่งบอกถึงโอกาสหรือสาเหตุของอุบัติเหตุได้โดยเน้นกลยุทธ์การป้องกัน การจะดำเนินการเรื่องใดก่อนต้องจัดความสัมพันธ์ของการจัดการด้านต่างๆเพื่อส่งผลให้มีการป้องกัน การควบคุมอุบัติเหตุและความสูญเสียอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.2 ด้านบุคลากร พบว่าโรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมากที่สุด ซึ่งอาจเนื่องมาจากจำนวนครูที่มีอยู่จำกัดและมีภาระงานสอนและภาระงานอื่นๆที่มีมากอยู่แล้วทำให้เกิดการดูแลที่ไม่ทั่วถึงซึ่งสอดคล้องกับ ทิพา จันทรคามิ(2525 : 198-199) ที่พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในการดำเนินโครงการสุขภาพในโรงเรียน การรักษาโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะและปลอดภัยเสมอขึ้นนั้นต้องได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน ตลอดจนภารโรงผู้ทำหน้าที่โดยตรงจึงนับเป็นหน้าที่ของทุกคนที่อยู่ในโรงเรียนที่จะต้องร่วมมืออย่างจริงจังจึงจะทำให้โรงเรียนสะอาดและปลอดภัย (กรมอนามัย สิ่งแวดล้อม กระทรวงสาธารณสุข ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์)

2.3.3 ด้านงบประมาณ พบว่าโรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่าโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครได้รับเงินสนับสนุนจากกรุงเทพมหานครและบางส่วนเป็นเงินอุดหนุนจากรัฐบาลเท่านั้นโดยไม่มีการเก็บเงินค่าบำรุงการศึกษาจากผู้ปกครองนักเรียนซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา

เงินสนับสนุนด้านการศึกษาจึงมีไม่มากนัก แต่ถ้าโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับชุมชนดี การได้รับความช่วยเหลือเกี่ยวกับเงินสนับสนุนจากแหล่งอื่นๆ ก็จะช่วย ส่วนการเบิกจ่ายงบประมาณอาจ จะมีความล่าช้าและขั้นตอนมาก ซึ่งสอดคล้องกับอรรถาภิธานศัพท์ (2532 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียนมีปัญหารายชื่อที่อยู่ในระดับมาก คือ ขาดงบประมาณในการดำเนินงานโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน ดังนั้นควรจัดเตรียมงบประมาณไว้ส่วนหนึ่งเพื่อการดูแลรักษาซ่อมแซมและจัดซื้ออุปกรณ์สำหรับโรงเรียนที่จำเป็น

2.3.4 ด้านอาคาร สถานที่ พบว่าโรงเรียนมีปัญหากับอาคารเรียนสูงเกิน 2 ชั้น ไม่ทำบันไดขึ้นลงไว้ 2 ทางมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโครงสร้างของอาคารสถานที่ของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่จะมีรูปแบบเดียวกัน และผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของความปลอดภัยที่นักเรียนมีการเรียนอยู่บนอาคารสูงเมื่อเกิดอัคคีภัยจะต้องมีทางหนีไฟที่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ถ้าพิจารณาตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาในระดับน้อย ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่มีปัญหาในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากว่า อาคารเรียนส่วนใหญ่ของโรงเรียนขนาดเล็กจะมีเพียงอาคารชั้นเดียวหรือสองชั้นเท่านั้น จึงส่งผลให้ปัญหาเรื่องนี้ อยู่ในระดับน้อย ซึ่งแตกต่างจากโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ ดังงานวิจัยของ ทิพา จันทรคามิ (2529: 198-199) ที่พบว่า การจัดสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กนั้นมีปัญหาปานกลางในเรื่องการจัดดูแลบริเวณโรงเรียนให้ปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่ควรละเลย การจัดสถานที่และบริเวณโรงเรียนตลอดจนอาคารต่างๆ ให้เป็นระเบียบบริเวณที่มีแนวโน้มจะเป็นอันตรายต่อนักเรียนได้ง่าย ควรมีเครื่องป้องกัน (กรมอนามัยสิ่งแวดล้อม กระทรวงสาธารณสุข, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์)

3. การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียน

จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียนมีความแตกต่างกันตามขนาดของโรงเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องจากการบริหารจัดการของแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ของผู้บริหารและครูอนามัยโรงเรียนหรือโรงเรียน อาจจะมีข้อจำกัดในเรื่องของบุคลากร งบประมาณและอาคาร สถานที่

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยแตกต่างกันเพียงด้านเดียว คือ ด้านอาคารสถานที่ แต่ก็ยังเป็นปัญหาในระดับน้อย โดยโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมีปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยด้านอาคารสถานที่มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก อาจเนื่องมาจากว่าค่านิยมของผู้ปกครองที่มุ่งหวังให้บุตรหลานได้เข้าศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ด้วยเหตุนี้ทำให้โรงเรียน

ขนาดใหญ่และขนาดกลางต้องรับนักเรียนจำนวนมากทำให้อาคารสถานที่คับแคบ แออัด โรงเรียนขยายตัวไม่ทันกับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น

เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาด้านงบประมาณมากที่สุด อาจเนื่องจากว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนนักเรียนน้อย การจัดสรรงบประมาณต่อจำนวนนักเรียนก็น้อยไปด้วย หรืออาจเป็นเพราะการเบิกจ่ายงบประมาณมีความล่าช้ามีขั้นตอนมาก ผู้บริหารอาจจะยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดสรรงบประมาณส่งผลให้การบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับ อรรถาภิษะนันท์ (2537 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียนมีปัญหารายชื่ออยู่ในระดับมาก คือ โรงเรียนขาดงบประมาณในการดำเนินงานโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน

ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่มีปัญหาด้านบุคลากรทั้งนี้อาจเนื่องจากว่าโรงเรียนทั้งสองขนาดมีนักเรียนจำนวนมากแต่บุคลากรมีอยู่จำกัดและมีภาระงานมากขึ้นด้วย ทำให้การดูแลเกี่ยวกับความปลอดภัยของนักเรียนได้ไม่ทั่วถึง

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

3.1 โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก มีปัญหาเกี่ยวกับบริเวณโรงเรียน เป็นที่ลุ่มน้ำท่วมถึงมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางมีพื้นที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่ลุ่มน้ำท่วมถึง ร้อยละ 10.3 และ 6.9 ตามลำดับ ซึ่งมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งมีอยู่เพียงร้อยละ 3.1 เท่านั้น

3.2 โรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารสิ่งแวดล้อมมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ในข้อที่เกี่ยวกับการซ่อมบำรุงอาคารสถานที่ อาจเนื่องจากว่าโรงเรียนขนาดกลางเป็นโรงเรียนที่ขยายมาจากโรงเรียนขนาดเล็ก ทำให้สภาพของโรงเรียนยังไม่พร้อมที่จะรับนักเรียนจำนวนมากขึ้นจากเดิมและงบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการปรับปรุงสถานที่ให้เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ขวลิต พุทธรังศรี (2528 : 25-27) ที่พบว่า ปัญหาการจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีและถูกสุขลักษณะของโรงเรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาส่วนใหญ่จะมีปัญหาในด้านการก่อสร้างอาคารสถานที่ การบำรุงรักษา และการปรับปรุงแก้ไขอาคารสถานที่ให้เอื้ออำนวยและส่งเสริมความปลอดภัยแก่นักเรียน และ สอดคล้องกับ ทวีสิทธิ์ สิทธิกร (2534 : 45-46) ที่พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดสวัสดิภาพในการใช้อาคารสถานที่บางแห่งปล่อยให้อาคารเรียนทรุดโทรมขาดการดูแลซ่อมแซมให้ปลอดภัยต่อนักเรียน

3.3 โรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ในข้อปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ตั้งของตู้น้ำเย็นแฉะ อาจสืบเนื่องจากว่าจำนวนนักเรียนที่มากขึ้นตามขนาดของโรงเรียนส่งผลให้ปริมาณการใช้งานของตู้น้ำเย็น

มีการใช้งานมากขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนไม่มีแก้วสำหรับดื่มน้ำหรือ ดื่มน้ำเหลือแล้วไม่มีที่ทิ้งน้ำโอกาสที่จะเกิดความปลอดภัย หรือข่าวดังก็จะมีมากขึ้นตามลำดับ ด้วยเช่นกัน

3.4 โรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ในข้อปัญหาเกี่ยวกับอาคารเรียนสูงเกิน 2 ชั้น ไม่ได้ทำบันไดขึ้นลงไว้ 2 ทาง ไม่มีบันไดหนีไฟและทางออกฉุกเฉินและการจัดครูดูแลนักเรียนขณะรับประทานอาหารเช้า เนื่องจากว่า อาคารเรียนของโรงเรียนขนาดใหญ่ส่วนใหญ่เป็นอาคารเรียนสูงมากกว่า 3 ชั้น และเป็นแปลนอาคารแบบเดียวกันที่ไม่ได้ทำบันไดหนีไฟไว้อยู่แล้วและในบางโรงเรียนผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับชุมชนดีจะได้รับการสนับสนุนเงินเพื่อการก่อสร้างอาคารเรียนหรือต่อเติมอาคารเรียนที่มีอยู่ให้สูงขึ้น หรืออาจเป็นเพราะผู้บริหารเห็นว่าการเกิดอัคคีภัยไม่ได้เกิดขึ้นบ่อยนักจึงทำให้ไม่เห็นความสำคัญและไม่ได้เตรียมทางหนีไฟไว้ ส่วนปัญหาเรื่องการจัดครูดูแลนักเรียนขณะรับประทานอาหารนั้นคงเป็นไปได้ยากสำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่ เนื่องจากว่าจำนวนนักเรียนที่มีอยู่มากแต่บุคลากรมีอยู่อย่างจำกัดทำให้การดูแลไม่ทั่วถึง ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ กองส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ กรมพลศึกษา (2528 : 3-42) พบว่า ด้านการบริหารความปลอดภัยในโรงเรียนมีเจ้าหน้าที่ดูแลนักเรียนขณะพักมากถึง ร้อยละ 98.48

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

ด้านการจัดการ

1. กำหนดมาตรการความปลอดภัยขึ้นใช้ในโรงเรียน มาตรการความปลอดภัยในที่นี้คือ กฎ ระเบียบ ที่โรงเรียนกำหนดขึ้นมาเพื่อควบคุม แก้ไขพฤติกรรมนักเรียนที่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุและสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนให้เกิดอุบัติเหตุแก่ผู้เรียน โดยกฎ ระเบียบเหล่านั้นควรครอบคลุมประเด็นต่างๆต่อไปนี้

1.1 พฤติกรรมนักเรียน เช่น การวิ่ง ทิศทางการเดินภายในโรงเรียนและอาคารเรียน การเล่น การเล่นกีฬา

1.2 การบำรุงรักษา การเก็บ การใช้ อุปกรณ์การเรียนการสอน

1.3 การพกพาวัสดุมีคมมาโรงเรียน เช่น มีด เครื่องเขียน

1.4 กฎ ระเบียบการใช้ห้องปฏิบัติการต่างๆ เช่น ห้องปฏิบัติการงานพื้นฐาน อาชีพ ควรมีคำแนะนำการใช้อย่างละเอียด

1.5 การจัด การดูแล การบำรุงรักษาอาคารเรียนและสิ่งแวดล้อมต่างๆ
ในโรงเรียนให้ปลอดภัย

2. โรงเรียนควรมีการฝึกซ้อมหนีไฟและฝึกซ้อมวิธีการใช้อุปกรณ์ดับเพลิง
อย่างน้อยปีละ 2 ครั้งโดยเจ้าหน้าที่บรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้นักเรียนเกิดการจดจำและไม่
ตื่นตระหนกเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นจริง รวมทั้งการจัดทำคำแนะนำในการปฏิบัติตนเมื่อเกิด
อัคคีภัยด้วย

3. โรงเรียนมีนโยบายเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมให้ปลอดภัย แต่พบว่ายังมี
ปัญหาเกี่ยวกับนโยบายอยู่ ดังนั้นเพื่อให้มีนโยบายที่มีอยู่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรมีการเผยแพร่ข่าวสารหรือการประชาสัมพันธ์ให้ทราบทั่วกันทั้งโรงเรียน
และต้องมีการทบทวนให้มีการปฏิบัติตามนโยบายตลอดเวลา

4. จัดทำแผนงานด้านความปลอดภัยในโรงเรียนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วม เช่น
งานสัปดาห์แห่งความปลอดภัย ประกวดคำขวัญ จัดนิทรรศการเกี่ยวกับความปลอดภัย

5. ติดตามประเมินผลความปลอดภัยของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
และสม่ำเสมอหรือจัดให้มีการตรวจความปลอดภัยโดยครูหรือนักเรียนที่เป็นแกนนำ

ด้านบุคลากร

1. เนื่องจากคนเป็นบุคลากรที่สำคัญในการบริหารแต่โรงเรียนมีบุคลากร
อยู่จำกัด ดังนั้นการพัฒนามูลฐานให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับภาระงานที่มีอยู่นั้นโรงเรียน
ควรดำเนินการให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานนอกสถานที่ให้กับบุคลากรทุกฝ่ายใน
โรงเรียนและมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสอดแทรกให้เกิดทั้งความรู้และเจตคติ จึงจะช่วยให้
สามารถเปลี่ยนความรู้ภาคทฤษฎีให้เป็นภาคปฏิบัติได้

2. จัดให้มีการประชุมเพื่อความปลอดภัยอย่างน้อยเดือนละครั้ง เพื่อเปิดโอกาส
ให้ผู้ปฏิบัติงานที่เข้าประชุมซักถามหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาความปลอดภัยของ
สิ่งแวดล้อม

3. จัดนักเรียนให้มีส่วนร่วมโดยฝึกอบรมผู้นำนักเรียนให้มีความรู้และทักษะใน
การดูแลความปลอดภัยของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน โดยอาจจะผนวกโครงการนี้เข้าเป็นส่วนหนึ่ง
ของโครงการผู้นำนักเรียนฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ หรือโครงการผู้นำนักเรียนด้านสวัสดิศึกษา

4. สำนักงานการศึกษาควรพิจารณาจัดสรรบุคลากรเพิ่มตามสภาพและปัญหา
ของโรงเรียน

ด้านงบประมาณ

1. เนื่องจากงบประมาณสนับสนุนจากกรุงเทพมหานครและเงินอุดหนุนจากรัฐบาลมีอยู่จำกัด ดังนั้นถ้าโรงเรียนสามารถสร้างสัมพันธภาพกับชุมชนได้เป็นอย่างดีโรงเรียนก็อาจจะได้รับเงินสนับสนุนจากชุมชนหรือองค์กรเอกชนด้วย
2. สำนักการศึกษาควรพิจารณาจัดสรรเงินงบประมาณเพิ่มความเหมาะสมของโรงเรียนนั้นๆ

ด้านอาคารสถานที่

1. สำนักการศึกษาควรพิจารณาเปลี่ยนแปลงแบบแปลนโครงสร้างอาคารเรียน โดยเพิ่มเติมบันไดหนีไฟหรือทางออกฉุกเฉินสำหรับอาคารเรียนที่มีความสูงตั้งแต่ 3 ชั้นขึ้นไป หรืออาจมีการต่อเติมทางหนีไฟให้อาคารเรียนที่สร้างไว้แล้ว
2. บริเวณโรงเรียนที่เป็นที่ลุ่มน้ำท่วมถึง ควรมีการปรับสภาพพื้นที่ของโรงเรียนให้สูงขึ้น ถ้าโรงเรียนอยู่ริมน้ำควรมีแนวกันน้ำ
3. สถานที่ตั้งตึ้น้ำเหินควรรยกบนพื้นสูงและควรติดตั้งเซฟตี้-คัท (Safety-cut) ต่อสายดินหรือมีฉนวนหุ้มป้องกันไฟรั่ว
4. หากเป็นไปได้อาคารเรียนควรทำด้วยวัสดุทนไฟ และสถานที่ประกอบอาหารไม่ควรอยู่ใต้อาคารเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดอื่น ๆ ด้วยเพราะจะได้ทราบถึงข้อมูลสภาพและปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนอื่น ๆ ด้วย
2. ควรมีการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับ ความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เพื่อปรับปรุงการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะและปลอดภัยยิ่งขึ้น